

Elemzések a gazdasági és
társadalompolitikai döntések
előkészítéséhez 5.

1999. július

Budapest, 1999. augusztus

Az elemzés a Miniszterelnöki Hivatal megrendelésére készült.

Készítette: Gábos András

TÁRKI

Társadalomkutatási Intézet Rt.

1112 Budapest, Budaörsi út 45.

Tel.: 309-7676

Fax: 309-7666

E-mail: tarki@tarki.hu

Internet: www.tarki.hu

Összegzés

A TÁRKI 1999. júliusában Omnibusz-adatfelvételt végzett 1524 fős, országos, a magyar felnőtt lakosságot nem, kor és iskolai végzettség szempontjából reprezentáló mintán. A minta valószínűségi minta, ami többlépcsős, arányosan rétegzett kiválasztással készült.

Az adatfelvétel eredményeit az alábbiak szerint összegezzük:

- A magyar lakosság továbbra is kedvezőtlenül, inkább negatívan ítéli meg mind saját anyagi, mind pedig az ország gazdasági helyzetét. A jövőre vonatkozó várakozások inkább pesszimisták, de ezek a vélemények kevésbé negatívak, mint a jelenre vonatkozó helyzetértékelések.
- A magyar állampolgárok inkább elégedetlenek, mint elégedettek a kormány és az ellenzék közel egyéves tevékenységével, valamint a demokrácia működésével. Az előző hónapozhoz képest tovább romlott a kormány tevékenységének megítélése, míg az ellenzék minősítése nem változott. Ezzel párhuzamosan drasztikusan romlott a demokrácia magyarországi működésének megítélése a lakosság körében.
- A magyar lakosság elsősorban a televízióból, másodsorban a rádióból, harmadsorban pedig a napilapokból informálódik a politikai élet történéseiről. A televíziót és a rádiót naponta figyelők aránya nagyon magas, a nagyobb adók és csatornák esetében legalább 80%. A napilapokat naponta olvasók is többségben vannak, arányuk azonban a legnagyobb napilapok esetében sem haladja meg jelentősen a kétharmadot. Leginkább a napilapok olvasói tapasztalják azt, hogy a információs forrásuk valamelyik párt számára kedvezően tudósít politikai eseményekről. A rádióadók és a tévécsatornák esetében az elfogultságot tapasztalók aránya általában 10% alatt van. Ezen belül azonban a hallgatók, illetve a nézők az állami tulajdonú médiát valamivel elfogultabban találják, mint a kereskedelmi adókat, csatornákat.
- Az adatok tanúsága szerint, bár a legtöbben naponta olvasnak újságot, hallgatnak rádiót vagy néznek tévét politikai információk beszerzése céljából, nagyon kevesen vannak azok, akik a hírekre komoly figyelmet fordítanak, a hírek recepciója meglehetősen felületes.

1. Vélemények az állampolgárok saját anyagi és az ország gazdasági helyzetéről, a jövőbeli kilátásokról

Ahogy minden hónapban, úgy júliusban is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik saját anyagi helyzetüket és milyen kilátásokkal néznek jövőjük elébe. Megkérdeztük továbbá őket arról is, hogy miként vélekednek az ország gazdasági helyzetéről és milyen várakozásaik vannak a kérdéses időpontját követő egy évre vonatkozóan. Mind a négy kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodunk. A magyarországi adatfelvétellel egyidőben Csehországban és Lengyelországban is készült felmérés, mely tartalmazta ugyanezeket a kérdéseket. Az elemzés kiter a három kelet-közép-európai ország adatainak összehasonlítására is.

1.1. Szubjektív helyzetértékelés – az állampolgárok anyagi helyzete

A három ország adatainak összehasonlítása azt mutatja, hogy saját jelenlegi anyagi helyzetükkel a magyarok a leginkább elégedetlenek. A határozott választ adók egytizedét sem éri el azok aránya, akik valamilyen mértékben jónak vélik saját helyzetüket, ezzel szemben a csehek 24-, a lengyelek 19%-a vélekedik így. Ezzel együtt mindhárom országban többségben vannak a helyzetükkel elégedetlenek, a legtöbben Magyarországon (36%), a legkevesebben Csehországban (27%).

A saját anyagi helyzettel kapcsolatos várakozások esetében csupán cseh és magyar adatok állnak rendelkezésünkre. Ezekből kiderül, hogy a két ország lakosságán belül hasonló arányt képviselnek az optimisták (Magyarország 18%, Csehország 21%), a magyarok között azonban - statisztikailag alig érzékelhetően, de - valamivel magasabb a pesszimisták aránya (36%, Csehország 33,7%).

Míg a korábbi hónapokban Magyarországon csak kis mértékű, és inkább hullámozó változásokat észlelhettünk az állampolgárok saját anyagi helyzetükre vonatkozó értékelésében, addig júniusról júliusra jelentősnek mondható, statisztikailag mindenképpen szignifikáns változás következett be. Amint az az 1.2. számú ábrán is látható, a jelenlegi anyagi helyzet értékelésében enyhe, de jól érzékelhető törés mutatkozik a korábbi csökkenő tendenciában, a jövőre vonatkozó várakozásokban pedig, a korábbi ingadozások amplitúdóját meghaladó pesszimista fordulat állt be.

A válaszadók többsége jelenlegi helyzetét közepesnek ítéli meg (54,6%), egynegyedük azonban azt rossznak (23,9%), egytizedük pedig nagyon rossznak tartja (12,5%). A másik oldalon a helyzetet jónak vagy nagyon jónak értékelők aránya még az egytizedet sem éri el (9,0%). Az ötfokú skálán mért válaszok átlaga 2,60. A feltett kérdésben gyakorlatilag mindenki véleményét nyilvánított, elhanyagolható a határozatlanok vagy a válaszmegtagadók száma.

Az átlagnál elégedettebbek saját anyagi helyzetükkel a férfiak (2,67), a 40 év alattiak (2,70), az érettségizettek (2,81) és a felsőfokú végzettségűek (2,99), a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók (2,99) és a vezető, értelmiségi foglalkozásúak (2,94). Egyértelmű tehát, hogy saját helyzetükkel a legiskolázottabbak kevésbé elégedetlenek, és a végzettég erős hatása a többi jellemző esetében is megmutatkozik.

A jövőre vonatkozó várakozások enyhén pesszimisták. A megkérdezettek közel fele (45,7%) nem számít változásra egy éven belül, több, mint egynegyedük (28%) szerint rosszabbul, közel egyötödük szerint pedig jobban fognak élni akkor, mint most. A válaszok átlaga 2,75, és ez lényegesen alacsonyabb, mint júniusban volt (2,86). A határozatlanok, válaszmegtagadók aránya nem éri el az összes megkérdezett egytizedét (7%).

A jövőre vonatkozó várakozások és a szocioökonómiai háttérváltozók kapcsolata hasonló, mint azt a helyzetértékelés esetében tapasztaltuk, ám kevésbé erős annál. Külön is érdemes megemlíteni az iskolai végzettséget. Az érettségizettek (2,95) várakozásai kevésbé pesszimisták, mint a felsőfokú végzettségűeké (2,89). A szakmunkásképzőtt végzetettek várakozásai (2,83) közelebb vannak az iskolázottabbakéhoz, mint az általános iskolát végzettségéhez (2,50). A várakozások kedvezőtlen irányú megváltozása elsősorban a középkorúak, az általános iskolát végzettek, az alkalmazottak és a községekben, valamint a kisvárosokban élők esetében érzékelhető a legerőteljesebben.

1.1. – 1.2. Vélemények az állampolgárok jelenlegi és jövőbeli saját anyagi helyzetéről közép-kelet-európai összehasonlításban (a határozott választ adók százalékában)

	Jelenlegi anyagi helyzet (%)		
	Csehország	Lengyelország	Magyarország
Nagyon jó	2,1	1,4	0,1
Jó	21,9	17,9	8,9
Nem is jó, nem is rossz	48,9	47,4	54,6
Rossz	21,1	22,7	23,9
Nagyon rossz	5,9	10,6	12,5
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja*	0,6	0,2	0,4

	Anyagi helyzet egy év múlva (%)		
	Csehország	Lengyelország	Magyarország
Sokkal jobb, mint most	2,8	n.a.	1,0
Jobb, mint most	18,6	n.a.	17,2
Ugyanilyen	44,8	n.a.	45,7
Roszbabb, mint most	26,3	n.a.	27,9
Sokkal rosszabb, mint most	7,4	n.a.	8,1
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>n.a.</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja*	14,5	n.a.	6,9

*az összes megkérdezett százalékában

1.3. – 1.4. Vélemények az állampolgárok jelenlegi és jövőbeli saját anyagi helyzetéről Magyarországon (öt fokú skálán, a határozott választ adók százalékában: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	Jelenlegi anyagi helyzet	
	N=	%
Nagyon jó	2	0,1
Jó	135	8,9
Nem is jó, nem is rossz	829	54,6
Roszs	363	23,9
Nagyon rossz	190	12,5
<i>Összesen</i>	<i>1518</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,60</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	6	0,4

*az összes megkérdezett százalékában

	Anyagi helyzet egy év múlva	
	N=	%
Nagyon jó	14	1,0
Jó	245	17,2
Nem is jó, nem is rossz	649	45,7
Roszs	395	27,9
Nagyon rossz	115	8,1
<i>Összesen</i>	<i>1418</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,75</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	106	7,0

*az összes megkérdezett százalékában

1.2. Szubjektív helyzetértékelés – az ország gazdasági helyzete

Mindhárom ország lakossága elégedetlenebb saját országának gazdasági helyzetével, mint a sajátjával. Mindhárom országban rendkívül alacsony az ország helyzetét legalább jónak tartók aránya (Lengyelország 10,7%, Csehország 4,5%, Magyarország 3,7%), ugyanakkor nagyon magas az elégedetleneké. Ez esetben azonban, ellentétben a saját helyzet értékelésével, a legkisebb arányban a magyarok bizonyultak elégedetlennek a hármass összehasonlításban. Közöttük a valamilyen mértékben elégedetlenek aránya a lakoságnak éppen felét teszi ki, a lengyelek (57%), de különösen a csehek esetében (72,7%) ez az arány már magasabb.

A magyar állampolgárok az ország jelenlegi gazdasági helyzetét rossznak ítélik meg (2,45), mint az elmúlt hónapban (2,55). Ebben a hónapban a megkérdezettek 3,7%-a véli úgy, hogy a gazdaság helyzete kedvező, többségük, pontosan 50,3%-uk ugyanakkor rossznak vagy nagyon rossznak gondolja azt. A megkérdezettek 46%-a szerint a gazdasági helyzet sem jónak, sem pedig rossznak nem mondható.

Minél fiatalabb és magasabb iskolai végzettségű és jövedelmű valaki, annál nagyobb valószínűséggel értékeli magasabb osztályzatokkal az ország jelenlegi gazdasági

helyzetét. Az átlagnál jobbnak értékelik a gazdaság állapotát a vezető és értelmiségi foglalkozásúak (2,59), valamint a megyeszékhelyeken élők és a fővárosiak (2,51).

A korábbi hónapokkal ellentétben a magyar lakosság júliusban már egyértelműen negatívan ítéli meg az ország gazdaságának jövőjét (2,78). Ugyanakkor még mindig többen vannak olyanok, akik a jelenlegi helyzetet inkább rossznak, a jövőbeli kilátásokat viszont inkább jónak látják. A legtöbben (42,5%) nem számítanak változásra a gazdaság területén, a jövő júliusi helyzetet a jelenleginél jobbnak (21%), illetve rossznak (36,4%) prognosztizálók aránya, a korábbi hónapokkal ellentétben, lényegesen eltér egymástól.

A gazdaság helyzetének alakulásával kapcsolatos várakozások esetében ugyanazt lehet elmondani, mint a saját anyagi helyzet értékelésének elemzésekor: a társadalmi-gazdasági változókkal mutatott kapcsolatok hasonlóak, mint a helyzetértékelés esetében. Az iskolai végzettség szerinti vizsgálat azt mutatja, hogy az előző hónaphoz képest elsősorban a szakmunkásképzőt végzetek esetében következett be jelentős változás. Júniusban várakozásaik nem különbözött statisztikailag az érettségizettek és a diplomások várakozásaitól, júliusban viszont válaszaik átlaga már az általános iskolát végzetek válaszáinak átlagával egyezik meg és lényegesen alacsonyabb, mint az érettségizetteké és a diplomásoké.

1.5. – 1.6. Vélemények az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetéről közép-európai összehasonlításban (a határozott választ adók százalékában)

	Az ország jelenlegi gazdasági helyzetet (%)		
	Csehország	Lengyelország	Magyarország
Nagyon jó	0,4	0,1	0,1
Jó	4,1	10,6	3,6
Nem is jó, nem is rossz	22,8	32,2	46,0
Rossz	58,9	44,4	41,4
Nagyon rossz	13,8	12,8	8,9
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja*	2,1	6,7	3,8

	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva (%)		
	Csehország	Lengyelország	Magyarország
Sokkal jobb, mint most	0,2	0,2	0,2
Jobb, mint most	11,4	17,1	19,0
Ugyanilyen	46,3	49,5	38,6
Roszbabb, mint most	37,1	28,3	27,3
Sokkal rosszabb, mint most	4,9	4,9	5,8
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem tudja*	8,2	11,6	9,2

*az összes megkérdezett százalékában

1.7. – 1.8. Vélemények az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetéről
(öt fokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	Az ország jelenlegi gazdasági helyzet	
	N=	%
Nagyon jó	2	0,1
Jó	52	3,6
Nem is jó, nem is rossz	674	46,0
Rossz	608	41,4
Nagyon rossz	131	8,9
<i>Összesen</i>	<i>1466</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,45</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	58	3,8

*az összes megkérdezett százalékában

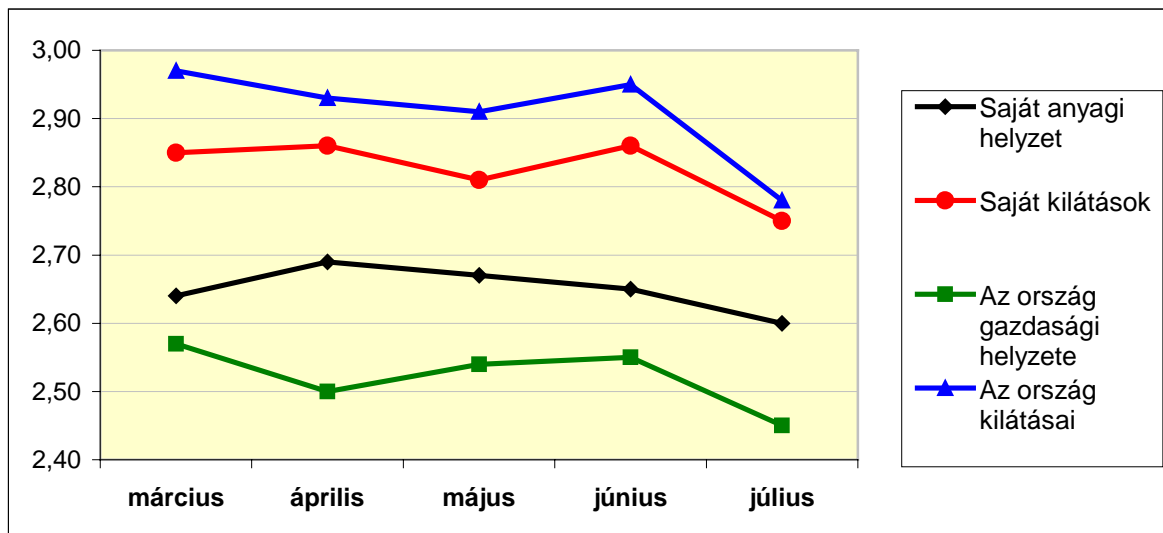
	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva	
	N=	%
Nagyon jó	2	0,2
Jó	289	20,9
Nem is jó, nem is rossz	588	42,5
Rossz	416	30,0
Nagyon rossz	89	6,4
<i>Összesen</i>	<i>1384</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,78</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	140	9,2

*az összes megkérdezett százalékában

1.1. ábra. A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági

állapotára vonatkozóan - időbeli összehasonlítás

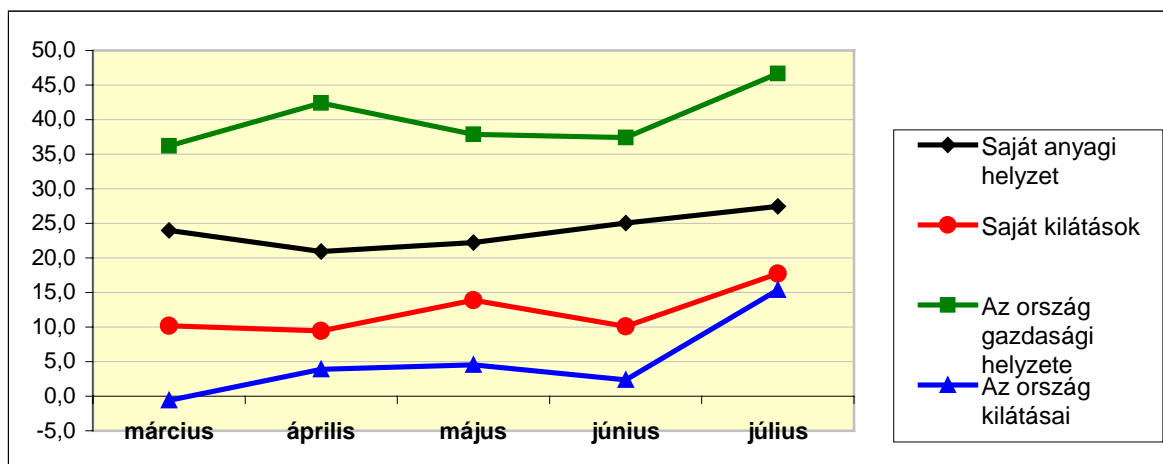
A grafikonon szereplő vonalak az utolsó öt hónap adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban megfogalmazódott negatív és pozitív vélemények érvényes százalékos arányainak különbségeit jelölik (%).

1.2. ábra. A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági

állapotára vonatkozóan – a válaszok átlagainak időbeli összehasonlítása

A grafikonon szereplő vonalak az utolsó öt hónap adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban, egy ötfokú skálán értékelt vélemények átlagát jelölik (1 – nagyon rossz, 5 – nagyon jó).

1.5. Az állampolgárok saját- és az ország helyzetének szubjektív megítélése – társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	Jelenlegi anyagi helyzet	Anyagi helyzet egy év múlva	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva
NEM				
Férfi	2,67	2,82	2,48	2,76
Nő	2,54	2,69	2,42	2,80
<i>Együtt</i>	2,60	2,75	2,45	2,78
<i>N=</i>	1518	1418	1466	1384
ÉLETKOR				
18-39	2,70	3,07	2,48	2,93
40-59	2,52	2,56	2,43	2,68
60-	2,56	2,53	2,41	2,71
<i>együtt</i>	2,60	2,75	2,45	2,79
<i>N=</i>	1516	1416	1464	1382
ISKOLAI VÉGZETTSÉG				
legfeljebb általános iskola	2,36	2,50	2,37	2,71
szakmunkásképző	2,59	2,83	2,40	2,72
érettségi	2,81	2,95	2,49	2,89
felsőfokú	2,99	2,89	2,69	2,94
<i>együtt</i>	2,60	2,75	2,45	2,78
<i>N=</i>	1518	1418	1466	1384
JÖVEDELMI HELYZET				
legelső ötöd	2,12	2,57	2,32	2,61
második ötöd	2,43	2,73	2,36	2,76
harmadik ötöd	2,52	2,67	2,42	2,73
negyedik ötöd	2,73	2,80	2,43	2,85
legfelső ötöd	2,99	2,84	2,52	2,87
<i>együtt</i>	2,56	2,72	2,41	2,77
<i>N=</i>	918	858	890	845
FOGLALKOZÁS				
alkalmazott	2,53	2,71	2,41	2,77
önálló, vállalkozó	2,74	2,80	2,43	2,71
vezető, értelmiségi	2,94	2,82	2,59	2,84
<i>együtt</i>	2,60	2,73	2,43	2,77
<i>N=</i>	1398	1316	1350	1281
TELEPÜLÉSTÍPUS				
község	2,56	2,67	2,40	2,71
város	2,54	2,69	2,41	2,76
megyei jogú város	2,73	2,93	2,51	2,90
Budapest	2,65	2,83	2,51	2,84
<i>együtt</i>	2,60	2,75	2,45	2,78
<i>N=</i>	1518	1418	1466	1384

2. A politika szereplőinek és a demokrácia állapotának lakossági megítélése

A júliusi adatfelvétel eredményei szerint a magyar lakosság véleménye tovább romlott az Orbán-kormány tevékenységével kapcsolatban. Ezt fejezi ki az összes értékelhető válasz átlaga (2,29), mely alacsonyabb, mint az elmúlt hónapban volt (2,35). A kormány tevékenységével elégedettek (41,8%) és az azzal elégedetlenek (58,1%) arányai közötti különbség növekedett a legutóbbi adatfelvételhez képest (45,5%-54,5%). Az "inkább pozitív" és az inkább negatív" válaszok aránya hasonló, ám a nagyon elégedetlenek aránya (18,1%) több, mint háromszorosa a nagyon elégedettekének (5,2%). A megkérdezettek több, mint egytizede (13,7%) nem tudott határozott véleményt formálni a kormány eddigi teljesítményéről.

2.1. Az Orbán-kormány tevékenységének megítélése (négyfokú skálán, a határozott válaszok százalékában: 1 – nagyon elégedetlen, 4 – nagyon elégedett)

	N=	%
Egyértelműen pozitív	68	5,2
Inkább pozitív	481	36,6
Inkább negatív	526	40,0
Egyértelműen negatív	238	18,1
<i>Összesen</i>	<i>1314</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,29</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	210	13,7

*az összes megkérdezett százalékában

Kismértékű változás következett be a kormány tevékenységének értékelése és az életkor kapcsolatában. Júliusban, az év eleji adatokhoz hasonlóan, ismét a legfiatalabb, 30 év alatti korosztályok a legkevésbé elégedetlenek az Orbán-kormány teljesítményével (2,46). Őket követik a 70 éven felüliek (2,36). A legidősebbektől eltekintve a kormány megítélése és az életkor között negatív irányú kapcsolat áll fenn: minél idősebb valaki, annál nagyobb valószínűséggel elégedetlenebb a végrehajtó hatalommal. Az iskolai végzettség és a kormány tevékenységéről alkotott vélemények között a kapcsolat viszont pozitív: minél magasabban iskolázott valaki, annál kevésbé elégedett a kormánnyal. Az átlagnál kevésbé elégedetlenek a kormánnyal a községekben (2,35) és a megyeszékhelyeken élők (2,31).

Csekély mértékű, ám szintén negatív irányú változás következett be július folyamán az ellenzék megítélésében is. A válaszok átlaga (2,38) alacsonyabb, mint a júniusban mért átlag. A relatív többség az ellenzék munkáját már inkább negatívnak ítéli (44,9%), az egyértelműen negatív minősítések aránya pedig háromszorosa az egyértelműen pozitívnak. Akárcsak a korábbi adatfelvételek során, az ellenzék esetében ezúttal is lényegesen magasabb a határozott véleményt nem formálók aránya (30%), mint a kormány esetében.

2.2. Az ellenzék tevékenységének megítélése (négyfokú skálán, a határozott válaszok százalékában: 1 – nagyon elégedetlen, 4 – nagyon elégedett)

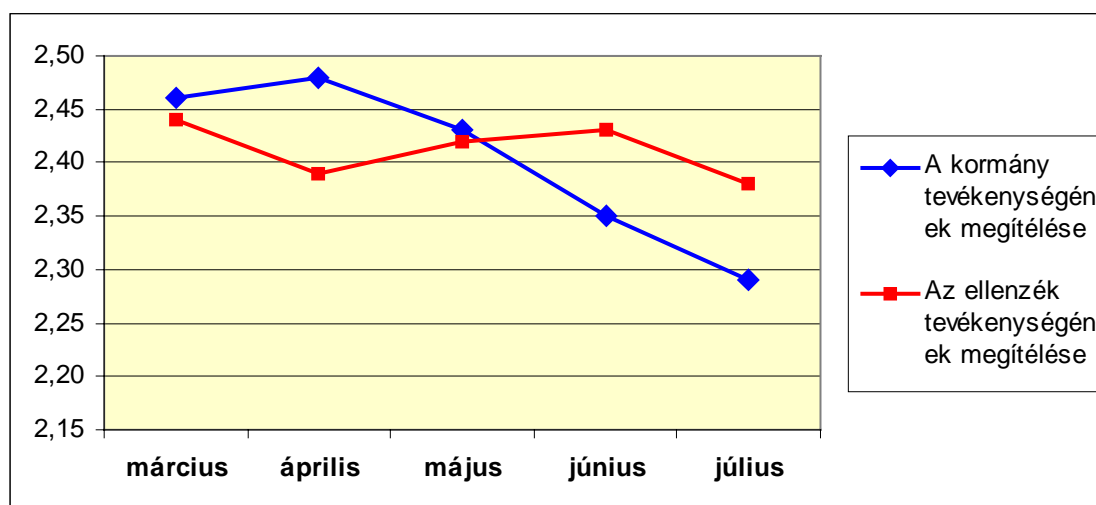
	N=	%
Egyértelműen pozitív	34	3,1
Inkább pozitív	460	41,9
Inkább negatív	493	44,9
Egyértelműen negatív	111	10,1
<i>Összesen</i>	<i>1098</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,38</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	427	30,0

*az összes megkérdezett százalékában

Az ellenzék közel egyéves teljesítményével leginkább a 30-39 évesek (2,28), legkevésbé pedig a 40-49 évesek (2,47) elégedetlenek. elsősorban a 60-69 évesek (2,33) elégedetlenek. A júliusi adatok nem mutatnak szorosabb kapcsolatot a társadalmi-gazdasági háttérváltozókkal. Említésre méltó ugyanakkor a kisvárosokban élők között regisztrált viszonylag magas átlag, 2,47.

2.1. ábra. A kormány és az ellenzék tevékenységének megítélése időbeni összehasonlításban.

A grafikonon szereplő vonalak az utolsó öt hónap adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok a válaszok a négyfokú skálán (1 – egyértelműen negatíván, 4 – egyértelműen pozitívan) mért válaszok átlagait jelölik az adott kérdésben, az adott hónapban.

A demokrácia működésével való elégedetlenség tovább növekedett a korábbi időszakhoz viszonyítva. A válaszok átlaga júliusban 2,17, ami szignifikánsan alacsonyabb a júniusi adatnál (2,25). A határozott véleménnyel rendelkezők egyötöde teljes elégedetlenségét fejezte ki a magyar demokrácia jelenlegi állapotával szemben, a valamilyen mértékben negatív véleményt alkotók aránya pedig összességében 64%. Az elégedettek aránya összességében 36,2%.

2.3. Elégedettség a demokrácia működésével (négyfokú skálán, a határozott válaszok százalékában: 1 – nagyon elégedetlen, 4 – nagyon elégedett)

	N=	%
Egyértelműen pozitív	8	0,6
Inkább pozitív	489	35,6
Inkább negatív	606	44,1
Egyértelműen negatív	271	19,8
<i>Összesen</i>	<i>1374</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,17</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	150	9,8

*az összes megkérdezett százalékában

Az általános elégedetlenség a demokrácia működésével kapcsolatban abban is megmutatkozik, hogy a társadalom egyetlen – tagjainak valamilyen társadalmi-gazdasági-demográfiai jellemzője által meghatározott – csoportja esetében sem beszélhetünk már arról, hogy tagjaik között az elégedettek száma meghaladná az elégedetlenekét. A legkevésbé a 30 éven alattiak (2,35), az érettségizettek (2,26) és a megyeszékhelyeken élők (2,24) elégedetlenek. Annál elégedetlenebb valaki a magyar demokrácia működésével, minél kritikusabb a kormány tevékenységével szemben.

3. A politikai információszerzés forrásai és gyakorisága

A júliusi adatfelvétel során kérdéseket tettünk fel az állampolgárok politikai információszerzési szokásairól és az írott, valamint az elektronikus sajtóorgánumok politikai irányultságára vonatkozó véleményükről.

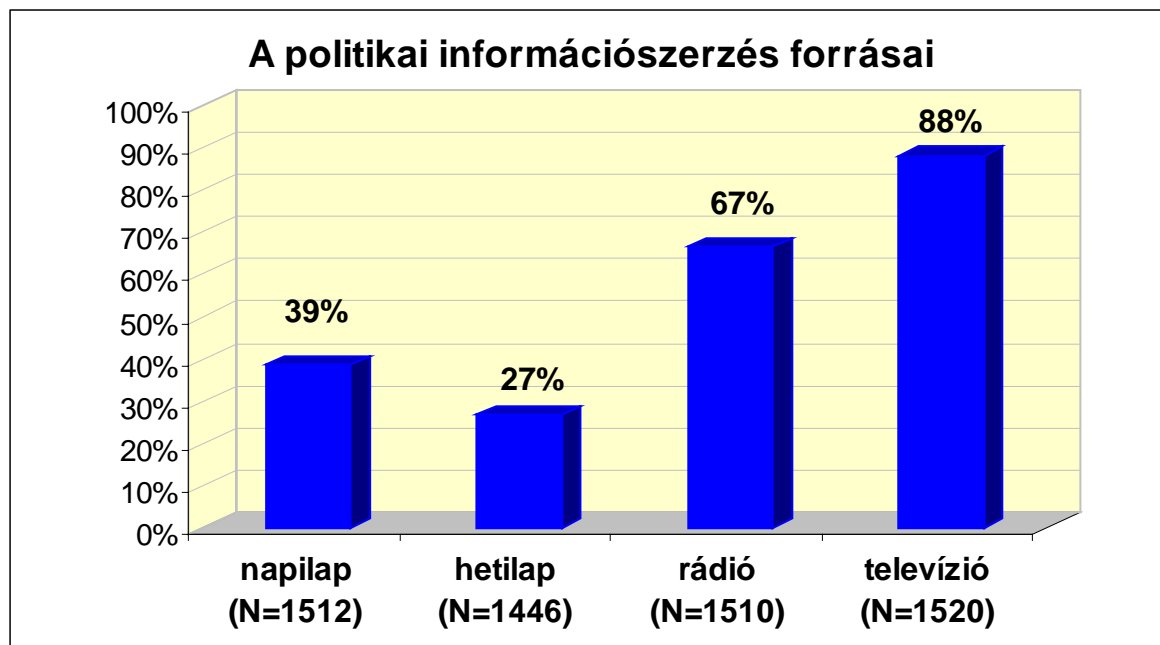
Először arról kérdeztük őket, hogy az elmúlt hónapban milyen forrásokból és milyen gyakorisággal szerezték be a politikával kapcsolatos híreket.

Tíz megkérdezettből kilenc nyilatkozott úgy, hogy számára a televízió a politikai hírek egyik beszerzési forrása. A második legtöbb említést a rádió (67%), a harmadikat pedig a napilapok kapták (51%). Hetilapokon közvetítésével csak a válaszadók egynegyede jut hírekhez a politikai élet területéről.

3.1. Az elmúlt hónapban milyen forrásból szerezte be a politikai híreket?

	Igen		Soha		Összesen	
	N=	%	N=	%	N=	%
Napilapból	737	38,7	775	51,3	1512	100,0
Hetilapból	390	26,9	1056	73,1	1446	100,0
Rádióból	1004	66,5	506	33,5	1510	100,0
Televízióból	1341	88,2	179	11,8	1520	100,0

3.1. ábra. Az elmúlt hónapban milyen forrásból szerezte be a politikai híreket? (az igen válaszok aránya az érvényes válaszok százalékában)

Nemcsak a hírek forrásáról, hanem beszerzésük gyakoriságáról is érdeklődtünk. A 3.2. táblázat adatai azt mutatják, hogy azok többsége, akik napilapot olvasnak, rádiót hallgatnak vagy televíziót néznek, rendszeresen, gyakorlatilag minden nap figyelemmel kísérik a politikai híreket. A politikai jellegű híreket rendszeresen fogyasztók aránya a televízió esetében a legmagasabb, a tévénézők háromnegyede

tartozik ebbe a körbe. A rádióból naponta informálódók a hallgatók kétharmadát, a napilapokból naponta tájékozódóknak pedig az olvasók közel háromötödét jelentik. A hetilapok esetében rendszeresnek a hetente informálódókat tekinthetjük, arányok a hetilapot olvasók között közel kétharmados.

3.2. táblázat. Milyen gyakorisággal kísérte figyelemmel a politikai híreket az egyes hírforrásokban? (%)

	Napilap		Hetilap		Rádió		Televízió	
	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>a</i>	<i>b</i>
Minden nap	28,7	58,8	-	-	44,6	67,1	67,2	76,2
Hetente többször	5,5	11,2	-	-	8,5	12,8	9,0	10,2
Hetente egyszer-kétszer	9,5	19,5	17,6	65,2	8,2	12,3	9,0	10,2
Ritkábban	5,1	10,0	9,4	34,8	5,2	7,8	3,0	3,3
Soha	51,3	-	73,1	-	33,5	-	11,8	-
<i>N</i> =	1512	737	1446	389	1510	1005	1520	1341
<i>Összesen</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Magyarázat: *a* – a válaszadók százalékában, *b* – az adott forrást használók százalékában

A továbbiakban a három legnagyobb információhordozó médiát, a napilapokat, a rádiókat és a televíziókat külön-külön vizsgáljuk olvasottságuk gyakorisága és a nekik tulajdonított politikai-ideológiai beállítottság szerint. A kérdések mindhárom esetben ugyanazok voltak. Arra kértük a válaszadókat, hogy – sorrendben - jelöljék meg, melyik két napilapot (rádiót, televíziót) kísérik leggyakrabban figyelemmel. Ezután az iránt érdeklődtünk, hogy a megkérdezettek szerint mutat-e a megjelölt információforrás elfogultságot politikai pártok irányába, és ha igen melyikébe. A rendkívül alacsony esetszámok miatt a legutolsó kérdés, tehát a pártokra történt konkrét rákérdezés adatai nem elemezhetőek a megfelelő biztonsággal, ezért a tanulmányban ettől eltekintettünk. Bár a kérdezés során a két-két leggyakoribb információforrás között különbséget tettünk a fogyasztás gyakorisága szerint, az elemzés során azonban az adatokat összesítve és az egyes napilapokra (rádióadókra, televíziókra) lebontva közöljük.

3.1. Napilapok olvasottsága. Az olvasók véleménye az adott napilap politikai tudósításainak elfogultságáról.

Magyarországon a politikai híreket is közlő napilapok piacán egyrészt az országos napilapokat, másrészt a megyei napilapokat találjuk. Az országosan terjesztett napilapok közül a legolvasottabb, tehát a két leggyakrabban olvasott napilap között a legnagyobb arányban említették a *Népszabadságot* (13,6%). Sorrendben két ún. bulvárlap, a *Mai Nap* (6,1%) és a *Blikk* (4,0%) következik, lényegesen alacsonyabb olvasottsággal, mint a *Népszabadság*. A politikai hírekről napilapból tájékozódók 3%-a olvassa a *Népszavát*, 2%-a a *Magyar Hírlapot* és a *Magyar Nemzetet* és 1%-a a *Napi Magyarországot*.

A megyei napilapok közül legtöbben a *Kisalföldet*, a *Petőfi Népet*, a *Kelet-Magyarországot* és a *Zalai Hírlapot* olvassák. Ezeknek a lapoknak a politikai hírekről a napilapokból tájékozódókhoz viszonyított olvasótábora 2% felett van.

3.1.1. Országos és megyei terjesztésű napilapok olvasottsága (N=737)

Napilap neve	Olvasottság ¹ (%)	Napilap neve	Olvasottság ¹ (%)
Népszabadság	13,6	Délvilág	1,7
Mai Nap	6,1	Hajdú-Bihari Napló	1,5
Blikk	4,0	Békés Megyei Hírlap	1,4
Népszava	3,1	24 Óra	1,4
Magyar Hírlap	2,1	Új Dunántúli Napló	1,1
Magyar Nemzet	2,0	Új Néplap	1,0
Napi Magyarország	1,1	Napló	0,9
Világgazdaság	0,2	Somogyi Hírlap	0,9
Kurír	0,2	Dél-Magyarország	0,9
Napi Gazdaság	0,1	Fejér Megyei Hírlap	0,7
Kisalföld	2,8	Jászkun Krónika	0,7
Petőfi Népe	2,7	Észak-Magyarország	0,5
Kelet Magyarország	2,4	Tolnai Népujság	0,5
Zalai Hírlap	2,2	Déli Hírlap	0,4
Heves Megyei Hírlap	1,8	Nógrád Megyei Hírlap	0,1

Megjegyzés: 1 – az adott napilapot leggyakrabban vagy második leggyakrabban olvasók aránya a válaszadók körében.

Az országos és a legolvasottabb megyei napilapok esetében arról is érdeklődtünk, hogy azokat milyen gyakran olvassák a megkérdezettek. A *Népszabadságra* és a *Népszavára* esetében azt tapasztalhatjuk, hogy olvasóik kétharmada minden nap kézbe veszi példányaikat, a többiek között azonban viszonylag magas azoknak az aránya, akik hetente egyszer-kétszer vagy annál ritkábban olvassák. A *Magyar Nemzetet* naponta olvasók aránya szintén magas (69%), sokan vannak ugyanakkor azok is, akik hetente többször is informálódnak belőle. A *Magyar Hírlap*, a *Mai Nap* és a *Blikk* esetében – a többi országos napilaphoz viszonyítva – magas, 25-27% a hetente többször, de nem minden nap olvasók aránya. A 3.4. számú táblázat tartalmazza a *Napi Magyarország* adatait is, ám a nagyon kis elemszám rendkívül bizonytalanná teszi azokat.

A legolvasottabb megyei napilapok is hasonlóan magas a naponta tájékozódók aránya, két napilap, a *Kisalföld* és a *Zalai Hírlap* esetében pedig ez az arány kirívóan nagy, több, mint 80%-os.

3.1.2. Az országos és a legolvasottabb megyei napilapok olvasásának gyakorisága (%)

	Minden nap	Hetente többször	Hetente egyszer-kétszer	Ritkábban	N=	Összesen
Országos napilapok						
Népszabadság	68,8	14,3	11,4	5,5	204	100,0
Mai Nap	59,4	25,2	11,9	3,4	92	100,0
Blikk	59,0	25,0	13,5	2,5	61	100,0
Népszava	64,6	14,4	17,0	4,1	47	100,0
Magyar Hírlap	57,4	26,9	13,6	2,1	32	100,0
Magyar Nemzet	69,1	22,4	2,7	5,8	31	100,0
Napi Magyarország	87,2	4,9	7,8	-	16	100,0
A legolvasottabb megyei napilapok						
Kisalföld	82,5	9,2	8,3	-	43	100,0
Petőfi Népe	64,5	17,7	10,0	7,8	40	100,0
Kelet Magyarország	65,8	14,9	14,4	4,9	37	100,0
Zalai Hírlap	82,5	6,5	6,2	4,8	33	100,0
Heves Megyei Hírlap	65,8	10,0	17,8	6,5	27	100,0
Délvilág	65,7	18,5	15,8	-	26	100,0
Hajdú-Bihari Napló	58,5	22,1	8,8	10,6	23	100,0
Békés Megyei Hírlap	69,5	23,7	3,7	3,1	21	100,0

Az olvasók kisebb része, 10-20%-a tapasztalja azt, hogy kedvenc napilapja valamelyik párt számára kedvezőbben tudósít politikai eseményekről. A legtöbben a *Magyar Nemzet* olvasói számoltak be ilyen tapasztalatokról (23,5%), a legkevésbé pedig a két nem kifejezetten politikai napilap, a *Blikk* (9,3%) és a *Mai Nap* (10%) olvasói. A *Magyar Hírlap*ból tájékozódók között voltak a legnagyobb arányban olyanok, akik egyáltalán nem éreztek politikai elfogultságot a lap tudósításaiban (82,5%). A *Napi Magyarország* esetében ismét a kis elemszámból adódó problémákkal állunk szemben.

A megyei napilapok olvasó között meglehetősen változó a politikai elfogultságot tapasztalók aránya. Így például a *Kelet-Magyarország* esetében az olvasók egyötöde, a *Zalai Hírlap* esetében az olvasók csupán 2%-a vélekedik hasonlóan.

3.1.3. Tapasztalt-e olyasmit, hogy ez a lap valamelyik párt számára kedvezőbb módon tudósított politikai eseményekről? (%)

	Igen	Nem	Nem tudja	N=	Összesen
Országos napilapok					
Népszabadság	15,0	74,3	10,7	208	100,0
Mai Nap	10,1	79,8	10,1	93	100,0
Blikk	9,3	81,6	9,2	61	100,0
Népszava	19,6	68,4	12,0	48	100,0
Magyar Hírlap	14,9	82,5	2,6	31	100,0
Magyar Nemzet	23,5	68,7	7,8	31	100,0
Napi Magyarország	44,1	49,9	5,9	16	100,0
A legolvasottabb megyei napilapok					
Kisalföld	14,5	81,7	3,8	43	100,0
Petőfi Népe	8,3	80,6	11,1	41	100,0
Kelet-Magyarország	21,0	74,2	4,8	37	100,0
Zalai Hírlap	2,0	98,0	-	33	100,0
Heves Megyei Hírlap	7,4	69,7	22,9	27	100,0
Délvilág	4,1	79,5	16,4	26	100,0
Hajdú-Bihari Napló	8,6	91,4	-	23	100,0
Békés Megyei Hírlap	9,4	83,8	6,8	21	100,0

Az olvasóktól azt is megkérdeztük, hogy milyen mélységű figyelemmel kísérik a politikai híreket a napilapokban. A válaszok alapján elmondhatjuk, hogy a napilapok olvasói nem fordítanak túl nagy figyelmet a politikai rovat tudósításaira. A válaszadók többsége arról számolt be, hogy ezekre a hírekre csak kevés figyelmet fordít, és csupán egytizedük kíséri nagy figyelemmel a tudósításokat. A *Népszava* és a *Magyar Nemzet* olvasói között az átlagnál magasabb a nagy figyelemmel olvasók aránya, a *Népszabadság* és a *Magyar Hírlap* esetében pedig az elég figyelmesen olvasókról mondhatjuk el ugyanezt.

3.1.4. A napilapokban olvasott politikai hírekre Ön...

	N=	%
Nagy figyelmet fordít	70	9,6
elég nagy figyelmet fordít	280	38,6
Kevés figyelmet fordít	376	51,8
Összesen	727	100,0

3.2. Rádióadók hallgatottsága. A hallgatók véleménye az adott rádióadó politikai tudósításainak elfogultságáról.

Amint a fejezet elején láttuk, a felnőttkorú magyar lakosság kétharmada politikai hírekről a rádióból, vagy a rádióból is értesül. E lakossági csoport egyharmada a *Kossuth Rádiót*, egyötöde a *Danubius Rádiót*, egyhatoda pedig a *Sláger Rádiót* hallgatja. Viszonylag magas még a *Petőfi Rádió* (14%) és a *Juventus Rádió* (9,4%) hallgatóinak aránya. A többi adó hallgatóinak száma az elemzés szempontjából nagyon alacsony, ezért a továbbiakban azokkal nem foglalkozunk.

3.2.1. Rádióadók hallgatottsága (N=1004)

<i>Rádióadó neve</i>	<i>Hallgatottság¹ (%)</i>
Kossuth Rádió	32,5
Danubius Rádió	19,5
Sláger Rádió	16,9
Petőfi Rádió	14,1
Juventus Rádió	9,4
Egyéb	5,5
Helyi adó	4,3
Calypso Rádió	1,3
Bartók Rádió	0,7
Sztár Rádió	0,5
Rádió Bridge	0,3

Megjegyzés: 1 – az adott rádióadót leggyakrabban vagy második leggyakrabban hallgatók aránya a válaszadók körében.

A rádióadók hallgatásának gyakorisága szempontjából a magyar lakosság szokásai egyértelműek. Az egyes rádióállomásokot döntő többségük, háromnegyedük-negyötödük minden nap hallgatja, és elenyésző, 1-2% az azokat hetente is ritkábban figyelők aránya.

3.2.2. A rádióadók hallgatásának gyakorisága (%)

	Minden nap	Hetente többször	Hetente Egyszer-kétszer	Ritkábban	N=	Összesen
Kossuth Rádió	79,7	12,9	5,3	2,0	489	100,0
Danubius Rádió	83,0	10,3	5,4	1,2	293	100,0
Sláger Rádió	83,4	11,5	4,3	0,8	255	100,0
Petőfi Rádió	80,8	9,4	6,7	3,1	211	100,0
Juventus Rádió	76,1	18,2	4,3	1,4	140	100,0
Helyi adó	80,3	10,0	6,2	3,5	65	100,0

A hallgatók általában nem tartják politikai szempontból elfogultnak az általuk gyakran hallgatott adókat. A *Kossuth Rádió* esetében regisztráltuk a legmagasabb arányt e tekintetben, 11%-ot. Viszonylag magas még a másik közszolgálati adó, a *Petőfi Rádió* azon hallgatóinak aránya is, akik elfogultságot tapasztaltak a politikai tudósításokban (7%). A kereskedelmi adók esetében ez az arány nagyon alacsony.

3.2.3. Tapasztalt-e olyasmit, hogy ez az adó valamelyik párt számára kedvezőbb módon tudósított politikai eseményekről? (%)

	Igen	Nem	Nem tudja	N=	Összesen
Kossuth Rádió	11,0	77,0	12,0	493	100,0
Danubius Rádió	3,0	91,4	5,6	297	100,0
Sláger Rádió	4,0	90,2	5,7	257	100,0
Petőfi Rádió	7,1	83,1	9,7	215	100,0
Juventus Rádió	1,9	91,7	6,3	143	100,0

A hallgatók többsége, akárcsak a napilapolvasók esetében csak kevés figyelmet fordít az adó politikai tudósításaira, alig valamivel több, mint egytizedük hallgatja csak nagy figyelemmel azokat. Általában elmondhatjuk, hogy a közszolgálati adókat hallgatók között valamivel magasabb a politikai hírekre nagy figyelmet fordítók aránya, mint a kereskedelmi adók esetében.

3.2.4. A rádióadókban hallott politikai hírekre Ön...

	N=	%
nagy figyelmet fordít	122	12,3
elég nagy figyelmet fordít	319	32,0
kevés figyelmet fordít	555	55,7
<i>Összesen</i>	<i>996</i>	<i>100,0</i>

3.3. A tévécsatornák nézettsége. A nézők véleménye az adott tévécsatorna politikai tudósításainak elfogultságáról.

A politikai hírek leggyakoribb beszerzési forrása Magyarországon a televízió. Ezen belül is kiemelkedik a két országos, földi sugárzású kereskedelmi csatorna, a *TV2* és az *RTL Klub* nézettsége, mely mindkét esetben meghaladja az 50%-ot (3.3.1. táblázat). Ennél jóval alacsonyabb, alig egyharmados, az egyetlen földi sugárzású állami televízió, az *MTV1* nézettsége. A műholdas sugárzású csatornák közül a legnézettebb a *TV3*, melynek nézettségi indexe 7,3%. Az *MTV2* és a *Duna TV* nézettsége 5% alatt van.

3.3.1. A tévécsatornák nézettsége (N=1341)

<i>Tévécsatorna neve</i>	<i>Nézettség¹</i>
TV2	59,4
RTL Klub	54,5
Magyar Televízió 1	31,3
TV3	7,3
Egyéb televízió	5,5
Magyar Televízió 2	4,5
Helyi adó	4,3
Duna Televízió	2,7
Spektrum	1,2
HBO	0,5

Megjegyzés: 1 – az adott tévécsatornát leggyakrabban vagy második leggyakrabban nézők aránya a válaszadók körében.

Bármelyik tévécsatornáról legyen is szó, a politikai információkat innen, vagy innen is szerzők döntő többsége, 80-90%-a naponta nézi azt. Bár a különbségek nagyon kicsik, annyit megállapíthatunk, hogy a leghűségesebbek a TV3 nézői, 88,4%-uk mindennap nézi a csatornát. Gyakorlatilag elhanyagolható azoknak az aránya, akik a heti gyakoriságnál is ritkábban figyelik a televízióban a politikai híreket.

3.3.2. A tévézés gyakorisága csatornák szerint (%)

	Minden nap	Hetente többször	Hetente egyszer-kétszer	Ritkábban	N=	Összesen
TV2	85,1	10,1	4,3	0,5	890	100,0
RTL Klub	84,0	10,2	5,0	0,9	818	100,0
Magyar Televízió 1	86,3	9,6	3,0	1,1	469	100,0
TV3	88,4	10,0	0,9	0,8	108	100,0
Magyar Televízió 2	80,4	10,2	9,4	-	67	100,0
Duna TV	84,1	12,7	0,8	2,5	39	100,0

A tévézők nagy többsége szerint az egyes csatornák politikai tudósításai egyetlen párt irányában sem elfogultak. Az adatok szerint csupán 4-5% az ilyesmit tapasztalók aránya a csatornák nézői között. Ennél valamivel magasabb, 8,4% az *MTV1* azon nézőinek az aránya, akik szerint a csatorna valamelyik párt számára kedvező módon prezentálta a politikai híreket vagy tudósított politikai eseményekről, az *MTV2* nézői között pedig meglehetősen magas (17%) a válaszukban bizonytalanok aránya.

3.3.3. Tapasztalt-e olyasmit, hogy az adott csatorna valamelyik párt számára kedvezőbb tudósított a politikai eseményekről? (%)

	Igen	Nem	Nem tudja	N=	Összesen
TV2	4,5	86,9	8,6	903	100,0
RTL Klub	4,9	86,4	8,7	829	100,0
Magyar Televízió 1	8,4	80,6	11,1	473	100,0
TV3	4,2	88,8	7,1	110	100,0
Magyar Televízió 2	5,0	78,1	16,9	68	100,0
Duna TV	2,1	87,9	10,0	40	100,0

Bár a politikai hírekre komolyan odafigyelők aránya a televíziók esetében a legmagasabb (illetve itt a legkisebb a kevés figyelmet fordítók részaránya is), az alapvető tendencia ugyanaz, mint a napilapok és a rádióadók esetében: a nézők többsége a politikai hírekre csak kevéssé figyel oda, a híradók inkább a háttérrel biztosítják más tevékenységekhez.

3.2.4. A tévécsatornákon látott politikai hírekre Ön...

	N=	%
nagy figyelmet fordít	175	13,1
elég nagy figyelmet fordít	488	36,6
kevés figyelmet fordít	671	50,3
Összesen	1335	100,0